

SZÁNTÓ

ELŐFIZETÉSI ÁRA
Hirdetvénytől kezdve
Egy évre 10 k.
Félévre 5 k.
Helyben kézhez hordva
Egy évre 28 kor.
Félévre 15 k.
Postán szállítva
Egy évre 24 kor.
Félévre 12 k.
Egyes szám ára 8 fillér

Politikai
napilap

Megjelenik minden nap, ahétfő és
szombat napok kivételével.
Szerkesztőség és kiadóhivatala
Nagyvárad, Szilágyi Dezsa-u. 6.
A szerkesztőség kéziratok vissza-
adására vagy megőrzésére nem
vállalkozik.
Előfizetők és hirdetések a kiadó-
hivatalhoz intézendők.

XII. évfolyam 48. száma.

Nagyvárad

Kedd, 1916 február 29.

Örök harc, örök béke.

A Kath. Népszövetség 1916 február 27-iki ünnepélyén elmondotta **dr. Buday Gyula.**

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Önök bizonyára méltatlankodva kiáltottak föl, amidőn előadásom címét olvasták, mondván, miért beszél nekünk örök harcról, akik hosszú, véres, végaláthatlan háboruban a béke hírét lessük, miért szabadítja lelkünk a reménytelenség fekete höllyő seregét, mikor mi a béke fehér galambja után áhitozunk; miért állít előnkbe vérrel irt jóslatokat, amidőn mi egymástól a piros örömmnek biztatásait várjuk. Vagy nem tudja-e, hogyan kérdeztük naponta egymást új hírek után, nem tudja-e, hogyan várjuk reménykedve is meg nem is, hogy a másik több jót tud, mint mi magunk, hogyan iparkodunk terjeszteni egy vagy más biztató jelenség kedvező magyarázatát.

A vád, t. Hölgyeim és Uraim! mondhatom azt is méltóan, mondhatom azt is méltatlanul ér.

Méltóan annyiban, mert jelen felszólalásomnak nem az a tárgya, hogy aktuális harctéri hírekkel szolgáljak, méltatlanul, mert ha harca fogok is rámutatni, nem mellőzöm el a kivezető utat sem, az örök harc mellett, az örök béke állapotának változását sem, nem mellőzöm azt sem, hogy e két ellentétesnek látszó fogalomnak egymással való összhangba hozására is kiterjesszem figyelmemet.

Az én harcom nem fegyveres harc, nem onló piros vér jelzi az én harcmezőmön a hadak útját, nem testi halál az ádáz ellenség győzelmét, hanem súlyos összecsapások mellett is vértelen ez a harc, nem anyagi értékek megsemmisítése, hanem lelki javak elrablása, lelki épség megrendülése jár nyomában.

De a harc nem kíván háborút, még talán jobban dul, jobban működik a béke álarcában, mint a gondolatnyilvánítást természetesen szűkebb térre szorító háborús időszakban. Az ázalagok és más bomlást kedvelő lények sem a gyorsiramu hegyi patakokban tenyésznek, hanem a csöndes vizekben, amelyek kívülről a mozdulatlanság képét nyújtják, ahol a mozdulatlanság leple alatt a fenék sötétjében dughat, ronthat, dolgozhatik a bomlás, a romlás szelleme.

Az örök harc, melyről szólani akarok, a

jónak harca a rosszal, az igazságnak harca a hamissággal, mint tűznek a vízzel, a világosságnak a sötétséggel.

A jó és a rossz, az igazság és a hamisság örökkön tevékenykedő fogalmak, örökkön hadilábon álló felek, akik közül a megtámadott szerepe mindig a jónak, az igaznak jut, aki kénytelen a rosszal, a hamissal szemben, defensív álláspontra helyezkedni, a méltatlan támadással szemben magát megvédelmezni.

Ez a harc több arcvonalon, több hadszíntéren, harcmezőn folyik. Egy-egy fontos magaslattért, egy-egy hídfőért elkeseredett túsák fejlődnek ki. A fontos pontokért, amelyek utat nyitnak az emberek, a társadalom lelkének nagy messzeségeibe, véghetetlen távolságba, honnét uralkodni lehet a közvélemény, a kortársak gondolatvilága, érzelmei, rokon- és ellenszenve fölött.

Egy ilyen fontos magaslát, egy ilyen fontos hídfő, amelynek birtoka már a multban is heves harcokat váltott ki az iskola, közlebről a hitvallásos iskola kérdése. Heves harc volt a multban s azt hiszem nem tulozok akkor, mikor azt mondom, hogy még keményebb mérkőzésre van kilátás a jövőben. A vihar csak azért csendesült el, hogy majdan ujult erővel kitörjön.

Nem mulasztatom itt el, hogy egy futó pillantást vessék e harc e kérdés történetére és eseményeire. S itt elkerülhetetlen az idegen példák, még pedig a francia példára való hivatkozás, ahol az iskolák laicisálására, azaz a hittanításnak az iskolából való kiküszöbölésére a mozgalom először megindult és megteremtette gyászos eredményeit.

Elkerülhetlen a hivatkozás, mert ezeknek a törekvéseknek kohóját nálunk is ugyanazok a titkos kezek fűtik, ugyanazon eszközökkel élve, ugyanazon eredményeket helyezésen kilátásba.

S itt megengednek egy kis kitérést. Gyakran vádolnak bennünket azzal, hogy a külföldet tulontul utánozzuk. Ha a jónak átvételében s nemzeti sajátosságunk szerinti átalakításban, sőt tovább megyek, tökéletesítésében áll ez az utánzás, a magam részéről nem tartom épen elítélendőnek. Amint az

egy ember tanul a másiktól, a nemzetek is tanulhatnak egymástól.

Amde jól meg kell választanunk, hogy mit vegyünk át! S a történelem példái azt mutatják, hogy a külföldi viszonyoknak ez a szemmel kísérése sokszor még jó eredményekkel is járt. A nagy reformmozgalmak, mire hozzánk eljutottak, már más államokban produkálták a maguk eredményeit. Láthattuk, mi volt a céljuk, láthattuk, mi lett az eredményük, láthattuk, mi volt bennük jó, láthattuk, mi volt bennük tévedés. Ennélfogva nálunk már szelidebb formák között zajlottak le, kevés salakot hozva inkább az eszmék aranyporát hintve el, úgy mint a hullám, a mely a tenger közepén még hajóóriásokkal dobálódzik kitéve őket az elsüllyedés veszélyének, a partokon már szelid morajjal török sugárrá.

Ezekkel a gondolatokkal lássunk a francia viszonyok ismertetéséhez. Franciaországban három ízben kísérleteztek az iskolák laicisálásával, míg végre 1876-ban megtörtént a hittanításnak az iskolából való végleges kiküszöbölése. Ezek a kísérletezések élénk világot vetnek egyrészlől a hitvallásos és másrészlől. laikus iskolának értékére. A bűncselekmények és öngyilkosságok száma folytonos hullámzást mutat fel, még pedig a hitvallásos iskola uralma alatt erősen csökkent irányzatot a laikus iskola idejével szemben.

Talán elég arra hivatkozni, hogy 1911-ben amikor a laikus iskola munkája már teljes mértékben megmutatkozhatott és kibontakozhatott Franciaországban csak 18 éven aluli fiatalok 40605 állott a büntető bíróságok előtt. Ime a laikus iskolának lesújtó eredményei, a laikus morálnak jobb jövőt ígérő eredménye. Csoda-e, hogy a szabadkőműves uralom alatt nyögő, de jobberzési polgárság úgy Franciaországban, mint a fakultatív vallásoktatás rendszerével élő Itáliában titkon a kötelező vallásoktatást s az Egyháznak az iskolákra való hatékonyabb befolyását óhajtja vissza?

De vessünk egy pillantást arra, miképen érkezett el ez a romboló hullám hazánkba. A titkos kezek itt is hamar belátták, hogy akié az iskola, azé a jövő, Keressük az eszközöket, amelyekkel hathatunk a népevelésre. Hatni pedig csak az iskolán és a tanítóin keresztül lehet" — mondotta Somogyi Béla testvér a szövetségzett páholyok 1910 okt. 10. együttes munkáján. Fűteni kezdték a kazánokat s építeni a földalatti aknákat, támadásaikat előkészítendő.

Női esőköpenyek 30 koronától
Katonai esőköpenyek 23.50 koronától
Férfi esőköpenyek nagy választékban.
Lábszárvédők, léggárnák, gummi mosdótál,
hátizsák és hálózsákok nagy választékban

HAAS LIPÓT
Linoleum és szőnyegházában
viaszosvásznon és gummi áruk gyári raktára
Nagyvárad, Rákóczi út 5. Telefon 4-63.

S minthogy az ő hitük szerint a tanítóhoz a hozzáférés útja egyedül a gazdasági út, nem elégedtek meg lapalapítással, nem merültek ki szónoklatokban, hanem jelentékeny pénzáldozatokkal óhajtották minnél simábbá tenni ez „Uj korszak“ útját. Az elsőrangú szabadkőművesi munka eredménye a Budapesti Tanítótestület radikális tagjai által a 1914. április 2-án a vallás és közokt. miniszter határozott tilalma ellenére hozott illetve becsempészett közgyűlési határozat volt, amely szerint a hitoktatás az iskolából kiküszöbölendő s a hittan helyett az általános emberi erkölcsstan tanítandó. Erre a határozatra a „Keresztény Tanítók orsz.-egyesülete“ által ápr. 19-ére összehívott szülői értekezlet adta meg a választ, amelynek határozatához 30000-nél is több budapesti szülő jelentette be csatlakozását s amely memorandummal fordult ez ügyben a kultusz miniszterhez és Budapest polgármesteréhez. Ez történt a háború kitörését megelőleg pár hónappal. A háború sok mindent kellett világításba helyezett, sok értéket átértékelte, sok népboldogító eszmét kiábrándított, sok számításat keresztülhuzott. Mindnyájunkat közelebb vitt az oltárhoz, a kereszthez.

Vajjon elültek-e teljesen azok a mozgalmak, amelyek a hitvallásos iskola fontos magaslatának bevételeit előkészítették. Megtörtént-e a kiábrándulás, rájöttek-e a számadásokba becsuszott hibákra? Azt hiszem, hogy nem. A háborús idő ugyan nem kedvez a kérdés újbóli felvetésének, de félek tőle, hogy az előkészítés munkája nem véget ért teljesen a napirendről s eljön az újabb rohamok ideje, amelyeket a fontos magaslat védőinek vissza kell majd verniök. Valószínűleg meglesz a rohamnak a kellő tüzéségi előkészítése, hiszen az ellenséges táborban fölös számmal vannak tüzerek, nagyokat fognak pukkanni a saját által tempirozott kis- és nagy kaliberű lövedékek. De nem kell megijednünk tőlük. Meg kell fontolnunk, hogy a szóözön pergőtüze nem vehet diadalt a hitvallásos iskola szent ügyének erősségein. Meg kell gondolnunk, hogy könnyű a frázisok bombáival dobálódzni ködös távolságból, láthatatlanul, de ha majd az érvek kéztisajára kerül a sor, meg fogja mutatni a kereszténység és a magyarság a maga ősi erejét azokkal szemben, akik ezt a, — valljuk meg (—) legőszintébb harcmodort nem igen szeretik.

Ez a nemes önbizalom azonban nem tarthat vissza bennünket attól, hogy hangoztassuk a „Videant consules“ jelszavát. „Videant consules“, legyenek éberek a vezetők, akiket sorsuk olyan helyekre állított, a hol tanügyi kérdésekben irányadó befolyást gyakorolhatnak, videant ne csak a consules, hanem vigyázzunk mindannyian, tartsuk szemünket mindannyian nyitva, kísérjük éber örökdedéssel azok munkáját, kik a jövő Magyarországra nevelésére hivatva vannak, videant, de nemcsak a consules, hanem mindnyájan kívánjuk meg azoktól, akiket bizalmunk, a törvényhozás termébe, vagy más befolyásos helyre küld, hogy fejték ki álláspontjukat előttünk e nem csekély fontosságú kérdésben is. Videant consules! Legyünk készen minden eshetőségre!

Felvethetné valaki a kérdést, miért küzdünk mi a hitvallásos iskola mellett, miért tartjuk olyan fontosnak azt, hogy a hitvallásos iskolák fenntartassanak, sőt tovább fejlesztessenek.

Tisztelt H. és U.! Ha nem tekintünk másra, csupán arra, hogy az emberi együttélés lehetséges legyen, szükség van cselekedeteinknek valamely zsinórmértékére, bizonyos erkölcsi szabályokra. Szinte csábit engem a felvetett kérdés azon problémával való foglalkozásra, hogy vallás, hit, Isten eszméje nélkül erkölcs lehetséges-e? Lehetséges-e laikus morál, s tovább menve, lehetséges-e általános emberi erkölcsstan.

Szinte csábit ez a kérdés arra, hogy idézem ama sok hírneves férfiú tanúságtételét, aki e fölött a kérdés fölött gondolkodott s eldöntötte, hogy laikus, Isten eszméje nélküli erkölcs lehetetlen.

Tisztelt H. és U. a tizparancsolat két táblából áll, az egyik az Isten iránti, a másik embertársaink iránti kötelességeinket szabályozza. Ha elveszítjük az egyiket, a melyre Isten iránti kötelességeik vannak felírva, összetörtük a másikat is, amely embertársaink iránti kötelességeinket, az emberhez méltó erkölcsi élet szabályait mutatja.

Hivatkozhatnám itt a görög bölcsre Platónra, aki azt mondja, hogy „az igaz Isten ismeretének hiánya minden közügy legnagyobb veszedelem“, hivatkozhatnám a vele egész egyértelműen nyilatkozó Washingtonra: „Vallás és erkölcs két nélkülözhetetlen oszlopa az állam boldogságának; nincs abban honszerezet ki e két oszlopot feloldani akarja“, vagy Flammarion Camillera, a nagy csillagászra, aki így szól: „A köztársasági kormányok rosszul teszik, ha rendszeresen eltűntetik a nevelési könyvekből az Isten eszméjét! Nevelés nincs lelkiismeret nélkül, lelkiismeret pedig nincs isteneszme nélkül. Husz éve vetették el az anyagelvűségnek ezt a magvát és ime ma aratják az apachok és anarchisták korszakát.“

Én azonban e tárggyal hosszabban foglalkozni nem kívánok, hanem e kérdés elvezet engem előadásomnak második részéhez t. i. az örök békéhez. Ki fogom mutatni, hogy az örök harcot azért kell vállalnunk és a hitvallásos iskola arcvonalán azért kell föltétlenül diadalmasan megvívunk, mert csak így fogjuk az örök béke áldásait élvezhetni.

Az örök békét saját belső kis világunkban, a lelkünkben, szívünkben létrejött harmóniában, ahonnet kiterjed, kiárad a családra, a társadalmi, az állami élet megnyilatkozásaira és érezteti jótékony hatását azokban.

S itt egy kérdést kell fölvetnem. Vajjon boldoggá, összhangzatosá teheti-e az emberi lelket a kultúra egymagában. Attól függ t. H. és U. mit értsünk kultúra alatt. Ha az anyagelvűség értelmében vett testi, mechanikai kultúrát, az még magában véve nem.

Vajjon a technikai haladás egymagában egy szemernyivel is boldogabbá tette-e az embert? A mezőgazdaság, ipar, kereskedelem óriási fellendülése meghozta-e a megelégedést, amelyet a zaklatott emberi szív untalan keres. Ha látom a termelési eszközöket, a melyek a föld termő erejét megtízszerezik, ha látom a gyáripar eszközeit, amelyek a termelést megszászorozzák, ha tudok beszélni mértföldekre dróton vagy a nélkül, boldog vagyok-e hát? Ha megvan minden kényelmem, mit a haladás e részben nyújthat, ha van szép ruhám, ha körül vagyok véve szép butorzatú lakásomban a művészetek remekeivel, vajjon boldog vagyok-e hát? Talán ideig-óráig, de én azt hiszem, sohasem igazán. Az ember lelke csak ott térhet nyugovó pontra, ahol véges természete akár tudva, akár öntudatlanul a végtelenbe kapcsolódhatik, ahol megtalálhatja az Isten eszméjét. Bámulum a mezőgazdasági gépet vagy módszert, amely megtízszerez, de nagyobb bámulumot tárgya az őserő, mely virágot hajt, gyümölcsöt érlel, amelyet nem emberi kéz helyezett oda. Bámulum a megszászorozzó gyári eszközöket, de visszamegyek az anyagnak atomjaira, melyeket meg kellett teremteni, semmiből kellett létrehozni s lelkem ismét csak a jó Isten ölében nyugszik meg, beszélek mértföldekre, de ez nem boldogít, ha csak nem eszmélek egyszersmint arra, hogy az én suttogó imám áthidal még végtelenebb távolságokat, felhős és napsugaras magasságokat, elvisz engem az Isten közelébe s elhozza feleletül az Isten kegyelmét az én közelembé.

Vajjon boldogságot adhat-e az ész kultúrája? Boldogságot adhat-e tudomány, s a művészet? Csak ideig-óráig. Leszállhatok a természeti világmélységeibe, fel annak magasságaiba, kiszámíthatom a csillagok járását, felállíthatok természettudományi rendszereket, filozofálhatok, tudományos ábstrakciókban mélyedhetek el, de csak egy bizonyos határig.

Éreznem fogom, hogy egy bizonyos magasságban már nehéz a lélegzés, már nincs levegő számomra, érezni fogom, hogy egy bi-

zonyos fokon elmém szárnyai ellankadnak, elfáradnak, már a kétségeknek sűrű levegőt isszák, hogy fájdalmasan le kell mondanom. Amit eszem meg nem magyarázhat, azt csak hitem fejtheti meg. A lét és nem lét, az unde venisti és a quo vadis, honnan jöttél és hová mégy kérdéseire az ész csak ignoramussal, nem tudommal felelhet. Hiszen csak nem megoldás az, amelyik az embert amidőn felakarja emelni, amidőn saját mondása szerint ki akarja szabadítani az Isten fiaságnak járma alól, akkor állati színvonalra süllyeszti le, s azt mondja neki: majomtól származol, mint Darwin wondotta, vagy követséggel legyen mondva, a disznótól származol, mint egy még jobban tuzó amerikai miniszter vitatta a multkorjában. Ha ők akár magukon, akár egy német embertársukon felfedezték ezt a hasonlóságot, nem vitatkozom velük, legyen nekik az ő igazságuk. De egy fecske nem csinál nyarat, ez nem elegendő ahhoz, s hogy rá tudományos tételt alapítsunk, nem alkalmas arra, hogy vezessen, arra sem, hogy félre vezessen.

Az sem megoldás, amit az ész a quo vadis kérdésre ad a teljes megsemmisülés gondolatával. Abban lelkünk meg nem nyugodhatik.

Ez az elme, ez a lélek, amely annyit át tud élni, annyi benyomást megrögzíteni, annyi indítékot, eszmét a világba helyezni, annyi szenvedni, örülni, amelynek ilyen mélységei és magasságai vannak, amely az egész világot át tudja ölelni, tiltakozik ez ellen a megoldás ellen, ellenérvnek vetve önértékének érzetét.

Ahol az ész cserben hagy T. H. és U. a hol az ész lesújt, ott felemel a hit. Felemel a szív kultúrája. Láttam gazdagokat, láttam tudósokat, láttam hírnevest, s a lelkük telve volt kétséggel, boldogtalansággal, s arcukon ott égett az örök nyugtalanság kérdőjele. Láttam szegény embereket és bölcseseket, egyszerű férfiakat, asszonyokat, kiknek arcáról a belső harmóniának derűje tündökölt, kik élvezni tudták apró örömeiket, kik panasz szó, zugolódás nélkül viselték testi vagy lelki fájdalmukat. A szív kultúrája ez, a szív kultúrája, amely mindent megnevesít, amely szebbé, boldogabbá teszi az életet! Ahogy Prohászka püspök egyik írásában költői lendülettel kifejti:

„Mihelyt ily lelkülettel álltam bele a világba, azonnal más színben, más világításban áll előttem föld és erdő; minden bokor mintha Isten sátra volna, minden göröngy mintha Isten ökle volna, telve termékeny kényeretadó erővel; minden harmatcsepp az Isten áldásának és gazdagságának gyöngye; a kötelesség az ő parancsa, az erény az ő hasonlatossága, az eszmény az ő arcának fényessége! A világ ugyan ez érzületemtől el nem változik, a föld föld lesz ezután is, a kő kemény, a jég hideg ezután is, de elváltozott a szemem s isteni érzés melegíti szívemet s erősíti kezemet. Szánok-vetek, fát vágok, irok, dolgozom, mások ügyeit intézem, de az Istengyermek lelkületével; megyek a szomszéd faluba, vagy ki a szőlőbe, a dűlőre; az út nem lett rövidebb, de könnyű nekem, mert úgy megyek, akár csak Krisztus lépteit hallanám mellettem. Magam vagyok erdőn, mezőn vagy álmatlan éjszakában vagy a betegágyon, de tele van körülöttem erdő s liget, s kis szobám Istenközeliséggel. A keresztkép az utszéken mintha intgetne s a harangszó a távol faluból, mikor estimára vagy temetésre szól, úgy hat a lelkemre, mintha nem toronyból, hanem a magas égből hullámoznék felém. Hallja ezt a harangszót keselovam, hallja a gonosz, az elgyötört ember s hallja a vallásos lélek, de mi mást hall mindegyik!“

Mi mást hall tisztelt H. és U. a vallásos lélek, mi mást hall a gonosztól elgyötört embert! Mily nagy különbség van a szívbelileg kulturált és kulturálatlan ember között. A mechanikai kultúrát, az észbeli kultúra vívmányait is csak az tudja igazán megérteni, értékelni, élvezni, aki a szívbeli kultúrát is megszerzte. Az ilyen ember igazán az Isten gyermeke, aki mindenütt s mindenben megtalálja az Isten gondolatát, tud lemondani, ha kell,

tud tűrni, ha kell, tud jót cselekedni halára nem számítva, saját lelkének öröme, tud adakozni, de nem koldusfilléreket harácsoló milliókból, vagy profán testvérek zsebeiből, hanem fejedelmi adományt a szívnek nagy megértő, kínokat, fájdalmakat enyhítő szeretetéből, e szeretetnek mérhetlen gazdagságából! Ime az örök béke kisugárzik a családra, megszenteli, bensőségessé teszi azt, tagjait előzékeny, a házasfeleket hűségessé, béketűrőkké egymás iránt, a gyermekeket szerető szívűekké szülőik, a szülőket gondoskodókká gyermekeik iránt. A szív örök békéje kisugárzik, kiárad a társadalomra. Meghozza a jóakaratot, egymás megbecsülését, az igazi szociális érzést. Kizsákmányolás helyett egymás segítségét, a társadalmi érintkezésben a megbízhatóságot, az üzleti tisztességet a gazdasági életben, az erkölcsi elvek bevitelével a társadalomban teremt rendet, alkot alapos és jó törvényeket, nevel törvénytisztelő s nem azt kijátszani akaró állampolgárokat. Megtöri az anyagi világ túltelékeltését, a pénznek zsarnoki hatalmát, kiemeli a lelki világnak kincseit rabszolgai elnyomatásukból s megérdemelt helyükre, az első sorba állítja azokat. Igazi tiszta légtérrel visz a tudományba, több izlést az emberi méltóságnak, megfelelőbb motívumokat a művészetekbe és az irodalomba.

Ezt a mindenre kisugárzó örök békét csak a mély, átható hit, a vallásosság adhatja meg. A vallásosság egyik leghatalmasabb eszköze a családi nevelés mellett, amely a létért való küzdelem miatt mind szülőkben, a hitvallásos iskola. Ezért kell ezt a védővárat, ezt az erősséget utolsó lehelletünkig védelmeznünk, sőt tovább fejlesztenünk. Fejlesztenünk benne a szív kulturáját, nehogy az anyag, az ész kulturájának túlságos hangsúlyozása annak rovására essék.

T. Hölgyeim és Uraim! Amikor így bele-mélyedtem a vallási morál és a laikus morál neveltjének lelki életébe, két kép jelent meg előttem. Egy csunya lucskos, sáros, hervadó ősi táj, hulló sárga levelekkel, amelyen mint a szélről üzött fellegek az elégedetlenség s a kétség árnya kergeti egymást szüntelen s egy másik egy igézetes szép tavaszi táj, hol vig madárdalról hangzik a berek, napsugaras, párák, kék az ég, hol pompázó virágos mezőben, mint a zoltáros mondja: „az irgalom s az igazság találkoznak s az igazság és a béke megcsókolják egymást.” (Zsolt. 84, 11.) Melyiket választják Önök, feleljenek!

A képviselőház ülése. Háromnegyed tizenegy órákor nyitotta meg Beöthy Pál elnök az ülést és felolvasta a képviselőház elnapolásáról szóló királyi kéziratot.

A kézirat felolvasása után a Ház tagjai lelkesen éltették a királyt, az elnök pedig így szólt:

— A legkégyelmesebb kézirattal hódolatteljes tisztelettel tudomásul vettük és hasonló célból a főrendiháznak küldjük át.

A Ház ezután megadta az elnöknek a szokásos felhatalmazásokat a megüresedő mandátumok betöltésére vonatkozó intézkedésekre, mire az elnök a következő szavakkal rekesztette be a képviselőház mostani háborús ülészakát:

— Ezzel befejeztük tárgyalásainkat, a melyeket november hó végén kezdünk meg.

Érezzük magunkban az erőt, az akaratot, érezzük magunkban a bizalmat a győzelem előlépésére és azt erőnkkel s szövetségeseink segítségével, reméljük, hogy mielőbb, de mindenesetre ki fogjuk vinni.

A főrendiház elnapolása. Budapesti tudósítónk jelenti: A főrendiházban délután felolvasták az elnapoló királyi kéziratot. Jósika Samu báró elnök bucsuszavai után az ülés véget ért.

Verdun még 1 erődjét elfoglalták a németek

Berlin, február 27. A nagyfőhadiszállás jelenti: (Kiadatott 1916. február 27-én, délelőtt.)

Nyugati hadszíntér. A Maastól jobbra fekvő magaslatokon a franciák ujonnan odahozott csapatokkal ötször megismételt támadással megkísérelték, hogy a Douaumont páncélerődöt visszafoglalják. Véresen visszavertük őket. Az erődöt nyugatra csapataink most már elfoglalták. Champ Neuville, a Cotes de Talou és a Brastól északra fekvő erőd déli szélének közeléig törtek előre. Az erődöt keletről Hardaumont kiterjedt erődítési műveit rohammal elfoglalták. A Veuvre-síkságon a német arcvonal a Cote Lorraine lába irányában harcolva, derekasan halad előre.

Az eddigi jelentések szerint a sebesületlen foglyok száma most már majdnem tizenötezer.

Legfőbb hadvezetőség.

Verdun főerődje nagy veszedelemben.

Berlin, február 28. A Berner Bund-ban — mint Bernből táviratozzák — Stegemann, a kiváló nevű katonai szakíró, terjedelmes tanulmányt közöl a németek verduni sikeréről s arra a következtetésre jut, hogy Verdun főerődje, miután megérett az ostromra, nagy veszedelemben van.

Bevonultunk az égő Durazzóba.

(Hivatalos jelentés. — Kiadták február 27-én.) Csapataink ma reggel kirtobukba vettük Durazzót.

Egyik hadosztalunk az olasz hajóágyuk tűzében már tegnapelőtt előrenyomult az északi földnyelven: napközben Pvrtesig. Durazzótól 6 kilométernyire északra jutott el. A déli földnyelven előre küldött csapatokat kezdetben az ellenség hajóágyui előrenyomulásukban gátolták, de számos osztag gázolva, uszva és tutajokon estig elérték a Durazzótól keletre levő hídfőt s visszavetette az ott levő olasz utóvédet. A reggeli szürkületkor egyik zászlóaljunk benyomult az égő városba.

A durazzói zsákmány.

Délkeleti hadszíntér. Budapest, február 28. (Hivatalos.) Csapataink Durazzóban máig a következő zsákmányt szállították be: 23 löveget, közte 6 parti löveget, 10 000 puskát, nagymennyiségű tüzérségi lőszeret, nagy élelmezési készleteket, 17 vitorlás és gőzhajót. Minden jel arra vall, hogy az olaszok hadi hajóikkal a legnagyobb rendetlenségben és sietve menekültek.

Orosz és olasz hadszíntér. Budapest, febr. 28. (Hivatalos.) A helyzet változatlan. Höfer.

Franciák erőlködése Verdunnál.

Berlin, február 28. A nagyfőhadiszállás jelenti:

Nyugati hadszíntér.

A tüzérségi harc több ízben nagy heveséget ért el az Arrastól északra levő harcvonalon. Tovább is élénk aknavetőkenység folyik. Robbantásunkkal az ellenség mintegy 40 m.nyi részét szétromboltuk. A Champagneban csapataink hatásos tüzérségi előkészítés után a Somme Py soraini országot mindkét oldalán támadásba mentek át. Elfoglalták a Navareil majort és annak mindkét oldalát több mint 1600 méternyi kiterjedésben a franciák állásait. 26 tisztet és 1009 főnyi legénységet elfogtunk. 9 gépfegyvert és 1 aknavetőt zsákmányoltunk.

Verdun környékén az ellenség frissen harcra vetett tömegei ismét hiába erőlködnek Douaumont erődben és az erőd mellett, valamint a Hardaumonton levő állásaink ellen intézett támadási kísérleteikkel.

A Champreuvillei Maas félszigetet megtisztítottuk az ellenségtől. Arcvonalunkat Lache Rauville és Brache irányában ismét előretoltuk. A Woivre sikon a Cotes Lorraine lábát kelet felől több helyen elértük.

Keleti és nyugati hadszíntér.

Ujabb esemény nem történt. (Min. eln. sajtóosztálya.)

A szerb trónörökös Párisba megy.

Budapest, február 28. A Havas ügynökség jelenti, hogy Sándor szerb trónörökös Pasicossal együtt Párisba utazik, ahol a szerb seregekről fog tanácskozni.

Az olaszok nem üzennek háborút a németeknek.

Berlin, február 28. Luganóból jelentik: A Secolo azt az érdekes hírt közli, hogy Briandnak megmondták Rómában, hogy Olaszország nem üzenhet hadat Németországnak, mert az olasz nép ezt ellenzi.

Eszád basa emberei szétfutottak.

Budapest, febr. 28. (Saj. tud.) Luganóból jelentik:

Eszád basa az újságíróknak azt mondta, hogy csapatai szétfutottak.

Előilyedt egy francia gőzös.

Budapest, febr. 28. (Saj. tud.) Londonból jelentik:

Trigoan francia gőzös az Északi tegegren előilyedt. Huszonhat embere eltűnt.

A Kath. Népszövetség ötödik háborus délutánja.

Durazzo bevételeit ünnepelte a Népszövetség.

A Népszövetség a hitvallásos iskoláért.

Magyar német testvériség ünnepe

A már rendező főnyel, igazán ünnepi keretek közt és a Népszövetség ünnepélyein mindig tapasztalható óriási sikerrel zajlott le vasárnap délután a Katholikus Kőr Szent László termében a Kath. Népszövetség ötödik háborus délutánja. Az ünnepélynek különösen lelkes hangulatot adott az a körülmény, hogy ide érkezett meg a Tiszántul tudósítójának távirata Durazzo elestéről, a mely örömhírről Nagyvárad közönsége tehát a Kath. Népszövetség ünnepélyén értesült.

A közönség egészen megtöltötte a Kath. Kőr Szent László termét. Az óriási közönségben ott volt Nagyvárad egész katolikus társadalma, annak minden osztálya, minden katolikus egyesülete. A jelen voltak közül a következőket sikerült följegyeznünk: öv. Des Echerolles Kruspér Sándorné, dr. Bozóky Alajosné, öv. id. Székelyi Kálmáné, Vinkler Josefa, Balogh Kálmáné, Hoffmann Gyuláné, öv. Adrigán Dezsőné (Budapest), Lesián Adorjáné, öv. Velyáczy Gyuláné, Justh Károlyné, dr. Személy Kálmáné, dr. Bozóky Alajos adv. tanácsos, dr. Karásonyi János kanonok, dr. Mazurek Gyula püspöki titkár, Bozóky Gyula őrnagy, dr. Géczy József, Bozorményi Géza, dr. Krüger Aladár, Sünger Bertalan, Vittkó Vilmos, dr. Személy Kálmán sib. s mintegy 2500 főnyi hallgatóság.

Ez alkalommal először működött a csoportvezetők által alakított rendező-bizottság; a közönség általában legteljesebb elismerését fejezte ki a rendezőség ügyes, tapintatos működéséért.

Bevezetőül Mellau István tanítóképezdei tanár tartott nagyhatású, frappáns beszédet, melyben jelezte, hogy a Katholikus Népszövetség most négy, egymásután következő ünnepélyen a négy szövetséges nemzet, a magyar, német, bolgár és török nép lelkét kívánja a közönség előtt egy egy villámekázásszerű mozzanatokkal, nemzeti dalokkal megvilágítani. A márciusi ünnepély a magyar nemzeti lélek ünneplésének lesz szentelve, tehát a februári a hatalmas német szövetségesnek tartották fenn.

Röviden ismertette az ünnepélyen bemutatandó német költemények íróinak, Körnernek, Freiligrathnak és Schneckenburgernek egyéniségét; a két előbbinek arcképe Marschall József II. éves tanítójelölt pompás rajzaiban a termet is díszítette. Mellau egyenesen vázolta a német költők egyéniségét s hangsúlyozta, hogy a későbbi ünnepélyeken a török és a bolgár nemzet dalaira kerül a sor. A lendületes, gyújtó hatású

beszédet a közönség zajosan megtapsolta.

Ezután dr. Krüger Aladár bejelentette az éppen megérkezett hírt, hogy a magyar csapatok Durazzót bevették. A bejelentés az ezrekre menő közönség körében óriási lelkesedést keltett s percekig tapsoltak és eljentezték Durazzo magyar hőseit.

A műsor tulajdonképpen számai közt első volt a kir. kath. tanítóképzőintézet ének-és zenekarának előadása. Körner-Himmel-Resch: „Vater ich rufe dich.“ és Freiligrath-Steffens Resch: „Hurrah Germania“ című szerzeményeit adták elő rendkívüli sikerrel. Ugy az ének, mint a zenekar ritka precizitással és az előadott zenszámok tökéletes interpretálásával nagy sikert aratott és méltán szerzett elismerést úgy kiváló karmesterüknek, Resch Mihály zeneatanárnak, mint az ifjúsági önképzőkör páratlan buzgóságú vezetőjének, Mellau István tanítóképzőintézeti tanárnak.

Szavaiat következett: Stagi Margit szavalt el Báthory Gábornak „A zászlótartó“ című hatásos, szép költeményét. A vers szépségei a hatásos, igen jól kidolgozott, kiváló előadásban teljesen érvényre jutottak, úgy hogy a közönség a szavaltót zajos ovációkban részesítette.

Ezután Lamprecht Mici, a kitűnő zeneatanárnő egyik jeles tanítványa, Stettner Margit lépett az emelvényre és zongorára Bach: Szent Sándor-ját adta elő nagy sikerrel. Stettner Margit a darab szépségeit kiváló technikával teljesen érvényre juttatta s játékaival nagy tetszést aratott, egyben méltó elismerést szerezve mesterének is.

Már felléptekor viharos tapsok köszöntötték dr. Krüger Aladárét. Zenei életünk ünnepeit kiválóságának a Kath. Népszövetségben való fellépte azzal a nagy, kiváló sikerrel járt, a melyről dr. Krüger Aladár minden felléptéről beszámolhatunk. Farkas Ödön: „Sir a nóta“ és Meyer-Hellmund „Varázsdal“ című szerzeményeit adta elő az ő ritka értékes gyönyörű hangján és pompás iskolázottságával. Mindkét szám szépségei kiváló alkalmat adtak arra, hogy dr. Krügernek csengő, meleg szopránja tökéletes művészi hatású érvényesüljön. A közönség szünni nem akaró tapsokkal jutalmazta egy a művészi éneket, mint a hozzá mindenképpen méltó zongorakíséretet, mely Lamprecht Mici zeneatanárnő művészetét dicsérte.

Ezután következett az ünnepi beszéd, amelyet dr. Buday Gyula kir. katolikus jogakadémiai tanár tartott. „Örök harc, örök béke“ címmel egy rendkívül fontos kérdésre irányította a közönség figyelmét: arra a veszedelmes aknamunkára, a melyet a szabadkőművesek a vallásoktatásnak az iskolából való kiűldözés céljából indítottak. A vallásoktatásnak az iskolából való kiűldözése menderült, a hol a szabadkőműves aknamunka keresztülvitte, csak az erkölcsök elvadulásához vezetett. Ennek dacára, vagy éppen ezért nálunk is megkezdtek a párhelyek a romboló munkát és azt csak a háboru szakította félbe. Készülünk kell a jövő küzdelemre, mert örök a gonoszság harca a jóság, a sötétben bujkálók küzdelme az igazság és a világosság ellen, ebben pedig a diadal csak az örök béke, a lelki béke egyedüli garantálója, a kereszténység adhat meg.

A kiváló szóbeli képességről és rendületlen keresztény meggyőződésről tanuskodó beszédet a közönség többször megszakította tapsaival, végül pedig viharos tapsokkal üdvözölte a kiváló szónokot, kiből Nagyvárad keresztény társadalmi akciói új erős katonát nyertek. A beszédet lapunk élén egész terjedelmében közöljük.

A műsort befejezte a kir. katolikus tanítóképzőintézet ének-és zenekara a „Wacht am Rhein“ nal; ugyanaz a kiváló vezetés és művészi érték, ugyanaz a nagy hatás, mint a megnyitó énekszámnál. A közönség a Resch Mihály jeles dirigálása

mellett előadott német nemzeti éneket állva hallgatta végig, majd — még mindig a durazzói diadal hatása alatt — háromszoros éljont kiáltottak a durazzói magyar hősekre és a győztes magyar hadvezérrre, Kövess tábornokra s a Rajna őseinek himnusza után az egész közönség elénekelte az Adria őseinek imádságát:

Isten áldd meg a magyart!

A központi járás tiszti értekezlete.

A központi járás tisztikarát Nagy Márton főszolgabíró értekezletre hívta össze és a legfontosabb ügyeket személyes vezetése mellett tárgyalás alá bocsátotta. A rendkívül fontos ügyek sorát a gabona rekvizálás kérdése nyitotta meg.

Nagy Márton főszolgabíró ismertette Fráter Barnabás alispán rendeletét. A rendelet alapján kérte a jegyzők karát, hogy világosítsák fel a gazdaközönséget a gabonarekvizálásról. Hozzák tudomására a közönségnek, hogy meg mindig módjában áll a gabonakészletét bejelenteni, illetve a felesleget a Hadi Terméay részvénytársaságnak átadni, még pedig a maximális ár mellett. Ha azonban még ennek dacára sem adnák át a gabonát, akkor a hatóság karhatalommal fogja felkutatni és minden kártéri és nélkül elkoboztatni.

A rekvizálás fogantatására minden községben megalakították a bizottságot. A bizottságok elnökeivé mindenütt a lelkészeket jelölték ki a főszolgabíró. Ha ez a bizottság úgy fogja fel feladatát, mint azt az ügy érdeke megkívánja, akkor nem lesznek kellemelességek.

A gazdaközönség azzal a kéréssel járult az értekezlet elé, hogy a gabonakészletből annyival többet tartsasson meg magának, mint amennyi a mezeti munkáknál közreműködő napszamosoknak élelmézésére lesz szükséges.

Nagy Márton a rendeletet úgy értelmezte, hogy ez a készlet meghagyható.

Az értekezlet második tárgya volt a hadiarvák mellé kinevezendő pártfogók kinevezése, illetve kirendelése. A pártfogók feladatát már a Tiszántul ismertette. Nagy Márton főszolgabíró a pártfogói intézmény létesítését csak úgy találja eredményesnek, ha azt nyomban olyan kezekbe teszi le, ahol kellőleg mérlegelik annak jelentőségét. Ezek a kezek pedig csak a lelkészek. Ő tehát azt találja helyesnek, ha a pártfogók elnökeivé mindenütt a lelkészeket választják meg. A lelkészek már hivatásuknál fogva is legjobban felismerik meg a feladatuknak.

Természetesen a lelkészeknek segítségükre kell lenni a község lakosságának is. A lelkészek mellé tehát be kell választani a község előljáróságának tagjait és az értelmesebb polgárokat is. A polgárság hazafias kötelességének fogja ismerni, hogy ennek a feladatnak lelke egész odaadásával feleljen meg.

Végül a hólyagos himlő állásáról tájékoztatta magát a főszolgabíró. A köröztes és a jegyzők felvilágosítása alapján megállapították, hogy a veszedelem most már nem oly fenyegető.

Az alkalmazott szigorú intézkedésekkel utját szagták a további megbetegedéseknek és így sikerülni fog a bajt végleg megszüntetni. Ma már csak ott történik újabb megbetegedés, ahol a védőoltás elől egyes emberek elbujtak.

x **Megfagyott**, szőlőtől kivörösödött, kiczerepedett **are, orr**, kéz ápolására és fehéritésére gyors és biztos hatása az YPO jegyű „Hermat tejkrem.“ Ára 1 korona. Kapható Farkas István „Apolló“ drogeriájában Rákóczi ut 7/B.

A közúti szállítóinak szerződésai.

A közúti szállítókkal foglalkozó vállalatokra kétségtelen, hogy a korábban megkötött szállítási szerződések nagy eselődéssel járhatnak. Az árak időközben ugyanis oly magasra szöktek fel, hogy azok mellett valóban csak nagy anyagi áldozatok mellett tudnak eleget tenni a szállítók. Eleinte meg is kísérelték még ráfizetések mellett is teljesíteni a szállításokat, amit abban a reményben tettek, hogy a háború nem tart sokáig és mégis csak ki bírják. A háború azonban számításán túl húzódik és ma már egyes szállítók ott állnak, hogy egész kis vagyont fizettek rá a szállításokra.

A közintézmények vezetői be is látták már, hogy ma teljesen képtelenség olyan árak mellett szállítani a felváltult cikkeket, mint a háború előtt. A legtöbb intézmény, közhivatal méltányolta is a helyzetet és az árakat fel is emelte. Legszomorubb helyzetük a biharmegyei közúti szállítóknak van. A közúti vezetői belátták, hogy emelni kell az árakat, azonban oly nevelésesen kevés összeggel akarták kárpótolni a szállítókat, hogy azt nem fogadhatták el és kijelentették, hogy azért az árért nem hajlandók teljesíteni kötelezettségüket.

A kórházi választmány mindenestre a költségvetés keretein belül mozog. Ez a költségvetés azonban egyáltalán nincs arányban a mai viszonyokkal.

És innen van az, hogy a szállítók nem kaphatnak arányos kárpótlást áruikért. Mi egyáltalán nem vagyunk hűvek az áremelésnek, nem vagyunk hűvek annak, hogy a vállalkozók a közúti szállítók zsebeit tömjék, azonban az igazság érdekében konstatáljuk, hogy a biharmegyei közúti szállítóknak költségtérítése is ennek folytán a szállítóknak kifizetésbe helyezett némi kártalanítás teljesen aránytalan mai viszonyokkal.

Hogy csupán csak két szállítót emeljünk ki, elég megemlíteni, hogy például a szénmetérmázsánként 3 korona 50 fillérért, a fát pedig 7 korona 50 fillérért méterenként köteles szállítani ma is a szállító, amikor egy métermázsán szén 8 korona, egy méter fa pedig 25 korona. És épen ezeknek a szállítóknak évi 200 korona kárpótlást ígért meg a kórházi választmány akkor, amikor egy évi ráfizetésük meghaladja a 31000 koronát.

De ugyanígy van ez a többi szállítókkal is, akiknél ugyanilyen arányú a ráfizetés.

A kórházi választmány keze meg volt kötve, megkötötte a költségvetés. A költségvetésben kell tehát keresni a hibát. Hibát pedig könnyű megtalálni, ha csak egy pár város napi ápolási díját vesszük figyelembe. Így a debreceni közúti szállítóknak 3 60, a gyulafehérváriaknak 2 90, a napi ápolási díj. Ugyanez a Nagyváradon, ahol pedig köztudomás szerint az országban csaknem a legnagyobb drágaság uralkodik, a biharmegyei közúti szállítóknak január 2 K 04 fillér és januártól 2 K 26 fillér a napi ápolási díj. Ez kétségtelen, hogy a mai árak mellett nem normális. Hogy eddig mégsem történt fenakadás a kórház vezetésében, az

egyedül a szállítók óriási ráfizetésének tulajdonítható. A kellemetlenség azonban azonnal bekövetkezik, ha a szállítók egy nap beszüntetik a ráfizetést, mert el fogja a pénzük és a szállításokat beszüntetik.

Ma a kórházi választmány értekezletet fog tartani és tanulmányozás tárgyává fogják tenni a szállítók kérdését. Az értekezleten a hatósági árakat minden esetre figyelembe kell venni és ha ezt megteszik, akkor meg fognak győződni róla, hogy a már kifizetésbe helyezett kártalanításokat lényegesen kell emelni.

Drágább lesz a világítás.

Ez a című cikkünkre vettük a következő levelet:

Tekintetes Szerkesztő ur!

A „Tiszántul” nak szombati, folyó hó 26-ik számában a 2 lapon megjelent „Drágább lesz a világítás” című cikk többrendbeli a való tényállásnak meg nem felelő állítást foglal magában. — Mint hogy a cikkből burkolt támadást és gyanúsítást is lehet kiolvasni a Belányi Imre elítélésének után működött ideiglenes igazgatóság ellen, melynek üzemi vezetője köztudomás szerint én voltam. Felkérem a tek. Szerkesztő urat, hogy a következőkben előadandó felvilágosító sorozat hecses lapjában közölte a szíveskedjék.

A „Tiszántul” cikke azt akarja bebizonyítani, hogy a villamosmű azért kénytelen felemelni az áramszolgáltatás egységi árát, mert Belányi Imre olesó szénkötésait az ideiglenes igazgatóság hirtelenében felbontotta s helyettük drágább köteleket csinált. — Belányinak szeriata 85 fillérért szállították métermázsánként az almamezői szenet; ez az olesó szén ma is a villamosmű lehetséges, ha Belányi szerződésait fel nem bontották volna. — Aljón tehát elő a volt ideiglenes igazgatóság, minő szerződéseket bontott fel s kikérel minő új szerződéseket kötött.

Habár a villamosmű egyeit azokban a kritikus napokban mindentki nagy figyelemmel kísérte és a közönség alaposan tájékozottatva van a történetekről, mégis szükségesnek tartom, hogy a lehető legrövidebben a következő tényekre mutassak rá:

1. A város villamosmüve az én vezetésem idején semmiféle szénszállítási szerződést sem bontott fel, sem a villamosmű üzemi szénszállítására vonatkozólag, sem pedig a közönség számára rendelt fűtő szénnek kötéséből. Az almamezői szén szállítása ügyében a villamosművel a bányá nem állott szerződéses viszonyban. Az almamezői szénbányával a villamosmű összeköttetése a közigazgatási vizsgálatokból már bőven ismert visszatekintések folytán szakadt meg. Nem fedti tehát a való igazságot a „Tiszántul” cikkének ama kijelentése, hogy az ideiglenes igazgatóság idejében Belányi előnyös szén szállítási szerződéseit felbontottuk.

2. Az almamezői szén árát próbatüzelés céljaira a felügyelő bizottság 125 fillérben szabta meg métermázsánként, a telepre beszállítva. Ezt a bányá később 150 fillérre emelte és a villamosmű felbontalmazás nélkül a felemelt árat el is fogadta. Kifizette a villamosmű a 150 fillérrel minden métermázsán szén után akkor is, amikor a szenet azon a teherautón szállította a bányá, amelynek ma nincs gazdája. Nem fedti tehát a valóságot az a kijelentés, hogy a villamosmű 85 fillérért vette a szenet Almamezőről. Annál kevébbé lehet tehát igaz az az állítás, hogy ez a szén 85 fillérért ma is rendelkezésünkre állana.

Ha pedig azt akarja mondani a cikk, hogy 85 fillérért Almamezőn állana rendelkezésünkre a szén, akkor ezzel igazán semmit sem mondott, mert Almamezőről a szenet nincs mivel beszállítani. Ha pedig ön-

költségen szállítanánk be Almamezőről a szenet Nagyváradra, akkor ezért 100 métermázsánként 200 korona költséget is bátran lehetne kalkulációba venni. Ez volna viszonylag a világ legdrágább üzemi szene.

3. A múlt évi augusztus hó 20-án, amikor a villamosmű vezetését átvettem, csak az egeresi kőszén bányának volt üzemi szénszállításra kötése a villamosművel, annak is havonként csak mintegy 60 vagon szén szállítására. Ez a kötés 1916. évi március hó 1-én járt le. Minthogy pedig a villamosműnek havonként 120 vagon üzemi szénre is van szüksége, nyilvánvaló, hogy akkor a villamosműnek még a téli üzeme sem volt biztosítva. Ily viszonyok között sürgős kötelezettségünk képezte, hogy az üzemi szenet a villamosmű részére biztosítsuk. Az egeresi bányá folytonosan kocsihányal és szállítási zavarokkal küzdött; azon igyekeztünk tehát, hogy az üzemi szenet oly cégnél biztosítsuk, a melyik a szén szállítására teljes garanciát nyújthat.

A villamosmű 1915. évi október hó 2-án tehát a salgótarjáni kőszénbányá részvénytársasággal lépett szerződésre, az összes üzemi szénszükséglet lekötésével, petrozsényi apró szén szállítására 142 5 filléres egységi áron métermázsánként, helyt petrozsényi bányá, vasuti kocsi rakva. A kötés két évi időtartamra szól, 1916. évi március hó 1-től kezdődőleg. Egyben a bányá kötelezte magát, hogy már 1915. évi október hó 1-től kezdve a szerződés feltételei szerint havonként 100 vagon üzemi szenet bocsájt a telepre rendelkezésére. Ezzel nemcsak azt értem el, hogy a villamosmű gazdaságosabban dolgozó és biztos üzemi szénhez jutott, hanem azt is, hogy a mikor az üzem vezetését átadtam az új igazgatónak, a villamosműnek 238 vagon tartalék szén volt, ami megfelelt két havi szénszükségletnek. Hogy ez mit jelent, azt csak azok tudják értékelni, akik tisztában vannak a szénszállítás mai viszonylataival és akik tudják azt, hogy a legtöbb vidéki városban a szénhiány folytán az üzemeiket tetemesen redukálni kellett.

4. Ismerve az itteni viszonyokat, a szénszállításra a kötéset megelőzőleg a három legnagyobb magyar szénvállalattól: a Hitelbanktól, az Általános kőszénbányá részvénytársaságtól, irásban kétem ajánlatokat. — A Salgótarjáni kőszénbányá igazgatójával pedig a kötés feltételeit, a rendes szokástól eltérőleg nem én magam, hanem jelenlétemben a város polgármestere alkudta ki; a villamosmű felügyelő bizottsága pedig még ugyanazon a napon a kötéset egyhangulag jóvá hagyta.

Mindezt azért tettem, mert számítottam a később felmerülhető támadásokra s hogy ehhez a nagy szénkötéshez a gyanuak még az árnyéka se férhessen.

5. A villamosműnél megemelt tüzelési próbák eredményeiből megállapítható, hogy az elektromos energia egységét a most lekötött petrozsényi apró szénnel még valamivel olcsóbban lehet előállítani, mint a március 1-én lejárt kötés alapján szállított egeresi aknászénnel. — Azt is megállapítottuk, hogy az almamezői szén csak akkor lehetne versenyképes a petrozsényi apró szénnel szemben, ha az almamezői szenet bent a telepen beszállítva mintegy 80 fillérrel lehetne fizetni.

Mindezekből pedig az következik, hogy az új kötés alapján szállított petrozsényi szénnel az üzem kedvezőbben vezethető, mint a Belányi Imre igazgató által rendelt almamezői és egeresi szénnek.

Tény az, hogy a petrozsényi szenet Belányi Imre igazgató az 1915. év elején 125 fillérrel is lekötötte volna; de tény az is, hogy ugyanezt a szenet a múlt év december havában a petrozsényi bányá métermázsánként már 1 90 koronáért helyezte el éves kötésre. — Belányi Imre igazgató tehát akkor lett volna előrelátó, ha a múlt év folyamán a petrozsényi szénkötést 125 fillérrel nem igyekezett volna megakadályozni. — Az ese-

HIREK

* **Személyi hír.** Balás Elemér dr. a nagyváradai törvényszék elnöke Budapestre utazott, honnan vasárnap érkezik vissza.

* **A polgármester Budapesten.** Rimler Károly polgármester Budapesten tartózkodik, az egyes minisztériumoknál függőben levő városi ügyek tárgyában. Egyben a város közéleti kérdéseiről is eljár a polgármester.

* **Nyugdíjbizottsági ülés.** Nagyvárad város nyugdíjbizottsága holnap, március hó 1-én délután 4 órakor ülést tart a városházán.

* **Vetítést a Kath. Körben.** A nagyváradai Katholikus Kör Szent László-teremben ma, kedden ismét érdekes és tanulságos vetíteladás lesz. Dr. Némethy Gyula tb. kanonok tart előadást Steierországról és a dolomitokról, erről a természeti szépségeiben gazdag vidékről. Az előadás alatt pompás, színes vetített képekben mutatja be az előadásban ismertetett vidék legszebb pontjait s nevezetesebb városait. Az előadás este fél 6 órakor kezdődik.

* **A horvát kormány betiltott egy magyar lapot.** A zágrábi horvát tartományi kormány betiltotta a szlavóniai magyarság egyetlen szerény magyar hetilapjának, a Szlavóniai Magyar Ujságnak a megjelenését. A hazafias lap legutóbbi számában igen érdekes cikket közölt drávántuli véreink helyzetéről. A Dráván túl nem jelenik meg több magyar ujság... Egy szó kommentárt sem fűzünk hozzá.

* **Öreg népfőkelők bevonulnak.** Vonatokon érkező bevonulók, kissé mélyebb hangon énekelnek, mint a régebben érkezők. Hja, ja, azok a fiúk voltak, ezek az apák. Nóta, jókedv, keserű tréfák mindenütt. A Markovits házban van a tanyá, piros héjú kenyerekkel telepsznek a füre a most érkezők. A városban bucsuzások mindenfelé, a boltokból elűnnek ismerős arcok, a hivatalokban egy-egy szék üres marad, a műhelyekben nyugalomba helyeznek kalapácsokat, szorszámokat. Most derül ki, mit jelent a munkaerő újabb elvonása. Elmegy az utolsó korosztály is, most már csak győzünk, az öreg csatlóvakkal, terrigettől!

* **A békéscsabai kántor választás megtartása** e hó 16-ára volt tervezve véve dr. Lindenberger János apátplébános elnökielte alatt. Mivel azonban a választás alkalmával kételyek merültek fel a tekintetben, hogy a választás az egyháztanácsot vagy pedig az iskolaszéket illeti-e, ennél fogva a vitás kérdés eldöntés végett a nagyváradai püspök elbírálása alá terjesztett fel. Mint-hogy most már illetékes részről eldöntetett, hogy a kántorválasztásra a fent említett két szerv közül melyik illetékes, ennél fogva a választás kitűzése legközelebb megtörténik.

* **Orosz fogságban kepta a hadnagy rangot.** Mihók Béla Pedagógiumi hallgató, Mihók Jánosnak, a Kath. Népszövetségi Hitelszövetkezet pénztárosának fia, aki jelenleg orosz fogságban van, hadnaggyá neveztetett ki.

mények, amikor 5 az almamezői szénbányára akarta a város villamosművének biztonságát felépíteni, sajnos nem adtak neki igazat.

6. A villamosmű jelenlegi igazgatóságának az a törekvése, hogy az energia egységi árt emelni akarja, a költségvetés összeállításából folyó természetes következmény. Az idei költségvetésben ugyanis az üzemi kiadások 70.000 koronával magasabbak lesznek a múlt évben előirányzott költségekénél. Ebben az előirányzati többletben a szénre, amely most teljes realitással irányzatott elő, 28.000—29.000 korona többlet kiadás esik. A többi hiány az üzemi munkabérek és egyéb üzemi anyagok megdrágulása folytán állott elő.

Mint-hogy pedig a villamosművel szemben a város rendkívül sok kötelezettséget támaszt, egészen természetes, hogy az igazgató az egységi árt emelésével a hiányt beakarja hozni. Nincs ma a világon olyan kereskedelmi üzem, ahol az egységi árakat ne emelnék.

Nagyon természetes, hogy amikor a viszonyok kedvezőbbek lesznek, a villamosműnek vissza kell térnie a régi árakra.

Ugyanezek a „Tiszántúl”-ban olvastam ide vonatkozólag egy hírt arról, hogy Aradon a villamosmű 30 százalékkal lesz állította régi egységi árait.

Ezt a jelenséget nem szabad a nagyváradai viszonyokkal párhuzamba állítani. Aradon a villamosmű magán kézen van; a város már ráunván a horribilis árakra, városi villamosművet akart felállítani. Nagyon természetes, hogy egy konkurrens városi vállalatnál szemben a magán cég megijedt és egységi árait hirtelen alaposan csökkentette; de nem azért, mert most olcsóbban tudja az energiát előállítani, hanem azért, hogy a városi konkurrenciát lefűlhessék.

Ebből csak az következik, hogy Aradon a villamos energia ára a boldogabb időkben nagyon magas lehetett, ha a mai viszonyok között a cég 30 százalékos árcsökkentést hozhat ajánlatba.

Egészen bizonyos, hogy az itteni ár-emelkedések okozójául a szén csak másodsorban esik latba. De az is egészen bizonyos, hogy ha a petrosényi kővést meg nem csináltuk volna, a villamos műnek ma vagy nem volna elég szén, vagy ha volna, az sokkal drágább volna. — Mindezt különben jól tudja a felügyelő-bizottság, meg a városi tanács is, mely annak idején az „ideiglenes igazgatóság”-nak teljes elismeréssel szavazott köszönetet eredményes munkásságáért.

Nagyvárad, 1916. február 28.

Kiváló tisztelettel
Köszöggly József.

* **Az irni-olvasni tudók vizsgálata.** A választási törvényben előírt irni-olvasni tudók vizsgálatát teljesítő bizottság a városházán ma, kedden kezdi meg működését. Két bizottságot alakítottak és pedig egyik a Körös balpartján, a másik a Körös jobbpartján működik. Ugylátszik azonban, hogy nagyon is kevés dolguk akad a vizsgáló bizottságoknak, amennyiben tegnap estig Várad-Olasziból és a Hegyéről csak egy, Várad-Ujváros—Külváros—Velenec—Váralja és Csillagváros városrészekből pedig négy egyéne jelentkezett a vizsgálatra. Lehet, hogy még ma lesz néhány jelentkező a bizottság előtt. A jelentkezők elmaradása a háborúból következik, mivel a háboruban vannak azok, akik az irni-olvasni tudók vizsgálatára jelentkeznek.

* **Megvételtre kerestetik** egy közép nagyságú Wertheim-szekrényt. Ajánlatok a kiadóhivatalba kéretnek.

* **Ki a falvakba.** A Budapesti Hírlap fájdalmas gunnyal állapítja meg, hogy „életünket és vérünket” áldozzuk a hazáért *sed avonam non.* (de zabot nem adunk.) Vannak, akik eldugdoszák a gabonát a lisztet, de vannak, akik nem akarnak dolgozni akkor, amikor minden attól függ, milyen lesz a jövő termés s mennyit produkálunk aratásra? A földműveléség gyorsan felgazdagodott része most úgy akar kitérni a szervezett munka elől, — *debuisset pri-dem!* — hogy beköltözik a városba. A bejelentő hivatalban már hetek óta figyelik, hogy a falusiak nagy tömegekben vonulnak be Nagyváradra s itt letelepednek. Majdnem több már a falusi, a háború kezdete véve, mint a benszüött nagyváradai. A háborús nyereség indítja e őket a beáradásra, vagy a munka elől való menekülés, nem tudjuk. Tünet ez is, még pedig veszedelmes tünet, hogy mikor a munkákész a bevonulásokkal csökken, a falu épkezlab emberei bejönnek Nagyváradra árdrágítóknak, proletároknak, szájítatóknak és lesipuskásoknak. A munkákészre kint van most szükség, nem bent a tétlenekre s a máskor szívesen vett bevándorlóknak hivatalosan világosan értesítésre kell adni, hogy a nemzet a háborús győzelem s a magyarság együttes érdeke követeli, menjenek azonnal vissza, ki a falvakba!

* **Esküvő.** Dr. Breuer Oszkár és Schwartz Katinka folyó hó 27-én Budapesten házasságot kötöttek.

* **Svardstrom Valborg náink.** Most, március 5-én a semleges Svédország egyik legcsodálatosabb énekesnője jön el hozzánk, hogy gyönyörködtessen bennünket a világíró művészetével. Svardstrom Valborg most a jétékonyaság szolgálatába lépett. A Gyermekbarát és Feminista Egyesület hívták meg, hogy a hangverseny jövedelméből folytathassák a nemes, nagy munkájukat: a katonák gyermekeinek az anyák és csecse nőkre való gondoskodását, támogatását. Nehéz és nagy pénzüldozatot igénylő feladat ez. De mint annyi más nagy jétékonyasági vállalkozás, ez is sikerülni fog, ha a nagyváradai közönség akarja. Pedig akarja, mert eddig a háború ideje alatt mindig csak nagy áldozatkészségről tett tanuságot. Nem volt olyan becsületes török, melyet ne támogatott volna. Svardstrom Valborg dalstélya vasárnap este fél 9 órakor lesz a Vigadó nagytermében, melyet bizonyára meg fog tölteni a közönség, hogy magának élvezetet szerezzen a katonák gyermekeinek, feleségeik ily módon segítő jégyeket a Hegedüs hírlapiroda árusít.

* **Eljegyzés.** Papp János, a Bihoreana pénzüldozat fiatal tisztviselője eljegyzett Fritea Aurelia nagyváradai úrléánnyal.

* **Péchy Károly fegyelmi ügye.** Dr. Péchy Károly bihari körorvost tudvalevőleg a fegyelmi választmány megbüntette. A választmány határozata ellen Péchy Károly felbbezést adott be és pedig azzal az indoklással, hogy a vizsgálat adatai az ő ártatlanságát bizonyítják. Ezek alapján kért a választmány határozatának megváltoztatását.

* **A Leszámitoló és Jelzőlogbank** r. t. március 12-én délelőt 9 órakor tartja évi közgyűlést. A lapunk mai számában közölt mérleg hű képet nyújt arról a nagy és eredményes működéséről, amelyet ez a jövevű és kiváló pénzüldozat az elmúlt évben kifejtett. Az eredmény fényesnek mondható, mert a nyereség 223000 koronát meghalad, dacára a tetemes leírásoknak.

Meghívó.

A Leszámitoló és Jelzálogbank Részvénytársaság XVII. évf. záró rendes közgyűlését

1916 március 12-ik napján, d. e. 9 órakor tartja meg Nagyváradon, saját székházában (Bémer-tér 1. sz.) s arra a részvényeseket egybehívjuk.

A közgyűlés tárgysorozata:

1. Az igazgatóság évi jelentése a lefolyt 1915 üzletéről, az üzletév mérlegének megállapítása, a tiszta nyereség felosztása.

2. A felügyelő bizottság jelentése az igazgatóság jelentéséről s a mérlegről.
 3. A felmentvény megadása.
 4. A felügyelő bizottság megválasztása.
 5. Az igazgatósági kiegészítése, az alapszabályok 37. § értelmében.
- Nagyvárad, 1916 február 25.

Tisztelettel
Az igazgatóság.

Kivonat az alapszabályok 11. § ából: A részvénytársaság ügyekben megillető jogokat a részvényesek a közgyűlésen gyakorolják, melyen a gyűlést megelőző nap déli 12 órájáig a pénztárnál — összes még le nem járt szelvényesek — letett részvénynek tulajdonosa egy szavazatra jogosít.

A Leszámitoló és Jelzálogbank Részvénytársaság XVII-ik évi zárszámadása az 1915. évről.

TARTOZIK

Mérleg-számla

KÖVETEL

V a g y o n	ÖSSZEG		ÖSSZESÍTÉS		T e h e r	ÖSSZEG		ÖSSZESÍTÉS	
	K	f	K	f		K	f	K	f
Pénztár: készpénzkészlet	162516	76			Részvénytőke				3000000
pénzügyintézeteknél	344514	30	507031	06	Tartalékalap				1000000
Váltószámla			11735111	90	Betétek	5193978	39		
Jelzálogkölcsonök			7038787	85	Óváry-féle jótékony-alapítvány	1000	—		5194978
Előleg-kölcsonök: értékpapírokra és kézzelzálogokra			24909	96	Hitelezők				736849
Értékpapír-számla: Allampapírok	748220	—			Visszleszámitolás				6110797
Záloglevelek	4678705	50			Lombard				3474778
Tőzsdén jegyzett értékek	113670	—			Átruházott jelzálogkölcsonök				6435480
Részvények, sorsjegyek	174164	—			Hadikölcson lombard hitelezők				1617979
Függő kamatok	51488	17	5766247	67	Átmeneti tételek: előre beszedett kamatok				234667
Ingtalan: intézeti bérházak			750000	—	Hátralékos adók és illetékek				344368
Hadikölcson lombard adósok			1622017	62	Fel nem vett osztalék				6482
Adósok: folyó-számlán, fedezet mellett			693643	83	Jelzálogteher saját ingatlanon				650000
Engedményes intézeteknél			162425	64	Nyereség áthozat a múlt évről	3618	63		
Átmeneti tételek: előre fizetett kamatok			182905	64	Ez évi tiszta nyereség	223974	78		227593
Különféle értékek: szelvény, érc- pénz, bánatpénzek			36393	09					
Hátralékos kamatok			204570	21					
Felszerelvények: teljesen leírva									
			28724044	47					28724044

TARTOZIK

Veszteség- és nyereség-számla

KÖVETEL

Veszteség	ÖSSZEG		ÖSSZESÍTÉS		Nyereség	ÖSSZEG		ÖSSZESÍTÉS	
	K	f	K	f		K	f	K	f
Kamatok: Átruházott kölcsonök, betétek, lombard és visszleszá- mitolás után			1179524	79	Nyereség-áthozat				3618
Költségek: Tiszti fizetések, díja- zások, házbér, postabér stb.			61622	09	Kamatok: Váltók, jelzálog, érték- papírok, folyószámlák, előleg- kölcsonök után				1561778
Adók: Állami és községi adók, betétkamatadó			51896	86	Intézeti bérházak jövedelme				53417
Leírások: Váltókból és egyéb kö- vetelésekből			119251	68	Leirtakból befolyt				1299
Nyereség áthozat a múlt évről	3618	63			Különféle nyereségek				19774
Ez évi tiszta nyereség	223974	78	227593	41					
			1639888	83					1639888

Nagyvárad, 1915. december hó 31-én.

Klein Andor
cégvezető-főkönyvelő.

I G A Z G A T Ó S Á G:
Szájbély Gyula
elnök.

Auer Róbert
Fábry Samu
Keszthelyi Zoltán
Nadányi Pál
Schwartz Jakab

Sonnenfeld Adolf
Stein Ármin
ifj. Ullmann Izidor
Dr Wertheimstein Heinrich
Moskovits Miksa
vezérigazgató.

FELÜGYELŐ-BIZOTTSÁG:
Komlóssy József
elnök.

Balogh Kálmán
Lindner Bernát

Rendes Szidor
Dr Sámson Márton

Dr Sente Gyula